

FALUSI KÖZTERÜLETEK MEGÚJÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI NAGYKOVÁCSI PÉLDÁJÁN

Balogh Péter István – Gergely Antal – Jámbor Imre

Előzmények

A nagyvárosok történeti értékű központjai, jelentős közterületei, szabadterei mellett még mindig aránytalanul kevés szó esik a szakmai közbeszédben a kisebb települések, falvak, a közösséget formáló közterületeiről, tereiről, utcáiról.¹ Pedig a szűkebb anyagi lehetőségek között élő kistelepülések megtartó erejében és az ott élő közösség formálásában is egyre fontosabb szerepet játszik a táji és települési környezet általános minősége és a hely sajátos arculata.²

Amikor megkezdtük az „Élhető Település Táj” kutatás-sorozatot³ önálló altémakör jött létre, amely a „Települések szabadtér rendszereinek és közcélú zöldfelületének fejlesztése” alcímet kapta. A kutatás átfogó célja a települések szabadtér-rendszereinek és zöldhálózatainak fejlesztéséhez tervezés-módszertani és szabályozási eljárások feltárása és kidolgozása, amelyek segítségével elősegíthető a települési közterületek minőségének javítása, az élhető települési környezet fenntartható kialakítása. A kutatás modell területe a Közép-magyarországi Régióban kiválasztott, különböző karakterű, nagyságú, funkciójú települései, ill. településrészei.

A központi régióban fejlődő kistelepülések, falvak most alakítják át, újjátják meg arculatukat, melynek meghatározó szerepe van az ott élők identitás-tudatának formálásában, a helyhez való kötődés és a lokalizációs folyamatok szempontjából oly fontos helyi kisközösségek formálásában, erősítésében. Az elmúlt másfél évben elemzéseken és tervekben keresztül – tájépítész hallgatók bevonásával, értékelési és tervezési feladatokkal és hallgatói tervpályázatok segítségével – több településen is végeztünk ilyen elemző munkát. Nagytétény, Biatorbágy, Diósd, Budaörs, Nagykovácsi – különböző karakterű közterületei (közpark, közkert, településközpont, kisebb városi szabadterek, játszótér,

1 Pozitív példa a közelmúltból: Szakács Barnabás, Fekete Albert: Public space development and image guide for small settlements (Kistelepülések közterület-fejlesztési tervei és arculati kézikönyve), I. Erdélyi Kertész és Tájépítész Konferencia, 2011. 04.08 – 09, Marosvásárhely

2 Mátéffy Mária: Jó gyakorlat a településközpont-rehabilitációra: A főutca program (Main street program), Településképvédelem és épített örökség konferencia, Csíkszereda, 2007

3 2010 ősz, TÁMOP - 4.2.1/B-09/1 KMR-2010-0005 pályázat

főutca). Ezek között a kistelepülések (falvak, községek) arculatának és közterület-használatának egyik meghatározó szerepű eleme a főutca, amelynek karaktere, minősége a település egészére rányomja bélyegét és egyben az ott élők identitás-tudatának alakulását, a helyhez való kötődését is jelentős mértékben befolyásolhatja. .

Általában a falusi közterületekről – mi az a „Főutca”?

A név szimbolikus. A „Főutca” funkcióját természetesen nem feltétlenül egyetlen lineáris utca vagy útszakasz, sokszor egy központi tér, néhány odavezető utcával, de olykor néhány tömbre kiterjedő település(rész)központ tölti be. A főutca (gyakran a falu egyetlen utcája) a hagyományos falusi közösség legfontosabb köztere, közösségi tere. Egyszerre információs csatorna, a találkozások, a gondolatok és árúk cseréjének helyszíne; különböző népszokások hasonlóan ide kötődnek, kötődtek, mint adott esetben az állatok terelése a korareggeli és esti órákban.

Kiülni a ház elé – mai értelmezésében a köztérre – egykor több volt, mint program; jel volt, hogy a közösség tagjai „megmutatják magukat”, nyitottak a többiek és a közös problémák irányába. Az emberek az utca felé fordultak, rendezték azt, tükröt tartva a közösség felé saját gondosságukról, szorgalmukról, miközben valódi gazdái voltak a közösnek is éppúgy, mint a sajátnak.

A falvak közterületeinek kialakulását, karakterét és használatát a természeti hatások és a közösség életmódja, az ezekből logikusan következő telekszerkezet és beépítésmód határozta meg. A falvak arculatát egyértelműen a templom és közvetlen környezete, illetve adott esetben a településen lévő kastély és kúriák igényesebben kialakított épületei és környezetük uralták – kontrasztban vagy harmóniában a lakóházakkal és azok környezetével. És ebben a szervesen fejlődő rendszerben évszázadokig nem változott érdemben semmi. Egészen addig, amíg a főutca nem vált (megint csak magától értetődő módon) a fő infrastrukturális térré is – az utcakép természetes elemei (fák, vízvezető árok) mellett itt találtak helyet maguknak az elektromos, majd telefon- és TV kábelek, a közvilágítási oszlopok, a gázfogadók és nyomáscsökkentők, a törpe vízművek. Mindez az egyre növekvő közúti forgalmat kiszolgáló infrastruktúrával, a buszmegállókkal, parkolókkal kiegészítve.

A múlt század második felében – a fejlődés zálogaiként – meglehetősen sematikus elhelyezett új funkciók, óvodák, iskolák, kultúrházak épülettömegei máig „idegen testként” jelentek meg a település szövetében, amit ma valamilyen módon kezelni, integrálni szükséges. Ugyanakkor az utóbbi évtizedek – javarészt agglomerációs – fejlődése következtében egyre több új, korábban a falvakban nem létező szabadtéri funkció is megjelent és jelenik meg ezeken a településeken: főtér, közpark, játszótér. Ezen új funkciók arculatának megformálása, településszerkezetbe történő beillesztése pedig kihívásokkal teli, egyáltalán nem egyszerű feladat.

A mai helyzet a fentiekből adódóan is szélsőséges: akár az országot, akár a régiót járva egyaránt találkozunk a nagyon elhanyagolttól a mintaszerűen karbantartott (és fejlesztett) falusi főutcaig sokféle, nagyon különböző formációval. A kontraszt gyakran drámai, az okok – mint oly sok települési problémakör esetében – sokrétűek.

1. fotó Szebény főutcája a 20. század közepén

2. fotó Óbánya főutcája napjainkban

Gondok és megoldások

„Mutasd a főutcád, megmondom ki vagy!” – adaptálhatjuk szabadon a régi mondást, s valóban: a közterületek megjelenése, hű lenyomata a helyi közösség gazdasági és morális állapotának. A helyi gazdaság életben tartása, üzemeltetése mozgatórugója és egyben összetartója a helyi közösségnek – és fordítva. Ha gyengül a lokális aktivitás, ha megszűnik a helyben található erőforrások kihasználása és értékesítése (legyen az mezőgazdaság vagy turisztika), akkor gyengül a társadalmi kohézió. Ha gyengül a társadalmi kohézió, akkor előtérbe kerül az egyén és a közösség konfliktusa: a „mindenkié = senkié” szemlélet elharapódzik. Sok egyéb aggasztó jel mellett megjelennek a vizuális szennyezések: az építészeti környezet látványos leromlása, a szabályozatlan reklámok, az elhanyagolt közterületek. Az értéktelenné váló „közös” gyorsan a rá leselkedő veszélyek áldozatává válik, legyőzi a közlekedés- és közműfejlesztések integrálatlansága, alacsony minősége. Mindezt csak tetézi a zöldfelületi elemek és értékek devalvációja, az egykori tapasztalati kertészeti tudásbázis eltűnése – és pótlása teljesen hibás előképek, gyökértelen minták mentén.

A kistelepülések életének szociológiai kulcsfolyamatait, az elvándorlás / bevándorlás, az elöregedés, a társadalmi csoportok egyensúlyának felbomlása. A megoldás – ahogyan erre sok helyen már rá is jöttek – a fiatal családok helyben tartása és beköltözők letelepítése, a helyi gazdaság újraindítása, megerősítése lehet. Ebben a folyamatban az olcsón kínált építési telkek, a működő iskola, vagy a kedvező gazdálkodási lehetőségek mellett a rendezett úthálózat és az ehhez kapcsolódó korszerűen kialakított közterületek, zöldfelületek minősége is motiváló tényezőként jelentkezik. A „Főutca” fenntartása, a „közös érdekében végzett munka” újradefiniálása a fejekben – elsősorban a fiatalokéban, akik már gyakran nem kapták meg a megfelelő viselkedési, viszonyulási előképeket otthonról – a közmunkaprogram egyik lehetséges vetülete is. Vagyis a közterületek minősége messze nem csupán település-esztétikai kérdés, hanem helyi szociális és gazdasági – ezáltal pedig nemzetgazdasági – szinten is jelentős tényező.

3. fotó Közművek Mélykút főutcáján

4. fotó Tés főutcájának heterogén zöldfelületei

A kistelepülések összetett probléma halmazainak megoldására összetett megoldás-csomagok szükségesek. Az eredményesen megvalósított és azóta is jól működő külföldi programok, illetve esettanulmányok közös tanulsága a komplex, integrált megközelítés és a kitűnő együttműködés. Ismert tény, hogy a tengerentúlon a bevásárlóközpontok terjedésének következtében a települések identitását is hordozó központjaik („főutcáik”) sok esetben elvesztették vonzerejüket, valamint gazdasági szerepüket. A helyi közösségek által indított konstruktív „ellentámadás” vezetett el a tengerentúlon az úgynevezett Főutca (‘Main Street’) mozgalomhoz, ami több mint két évtizede indult el Kanadából. A lényege az, hogy a helyi közösségi élet szimbólumának is tekintett hanyatló vagy stagnáló főutcába ismét életet lehelnek. A lépték más, mint a hazai, de az alapelvek figyelemre méltóak és könnyen adaptálhatóak. Ezek a következők:⁴

1. Szervezés. A program egyaránt lehet alulról vagy felülről szerveződő, a lényeg, hogy a szervező csapat rendelkezzen egy helyi, megszállottan lelkes és energiát adó szervező egyéniséggel, vagy (civil) szervezettel. Ebben az esetben a sikeres közösségi tervezés is reális esélyként merül fel.
2. Helyi gazdaságfejlesztés. A helyi lehetőségek felmérése, a piac megértése, a különböző versenytársak és a vásárlók ismerete és befolyásolása. A „Főutca” mint kis-kereskedelmi termék fejlesztése.
3. Promóció. A tájékoztatás és a reklám segítségével a program minél szélesebb körű megismertetése – helyben és a település vonzáskörzetében egyaránt. Ha a helyi közösség tud a kezdeményezésről, akkor az egyik célkitűzés már teljesült.
4. Örökségvédelem. A helyi közösség szellemi és fizikai örökségének számbavétele a jövőkép alapjának megteremtéséhez, a helyi identitás újra megtalálásához, fejlesztéséhez.

⁴ Hazánkban a Pro Regio fejlesztési ügynökség foglalkozott bővebben a témával. <http://www.proregio.hu/uploads/menu/575/fajlok/foutca.pdf>

5. Településkép. A településépítészeti minőségnek, állapotának a javítása, az utcaszépítés igen fontos eszközök ugyan, de önmagukban nem elegendők, csak a többi elemmel együtt alkalmazva várható el valós eredmény.
6. Közlekedésszervezés.⁵ A cél a közúti forgalom és a Főutca menti terület funkcióinak, az ott folyó tevékenységek összehangolása, ezek együttélésének megteremtése a konfliktusok kezelésével, hatékony tervezési és szervezési eszközök bevezetésével. A közlekedési szempontok mindenkor a településépítészeti, a funkcionális és térkompozíciós követelmények elsődlegessége mellett, azok messzemenő figyelembe vételével érvényesíthetők.

5. fotó Üzletek Korond főutcáján

6. fotó Hagyományos házak Bogoszló főutcáján

A közelmúltban a fejlesztési ügynökségek mellett a hazai gyakorló tervező szakma is hallatta a hangját a (kis)települési közterületek kérdésében. „Beépített területek új közterület-szabályozását előkészítő kutatások”⁶ címmel terjedelmes anyag készült, amelynek sokoldalúan képzett szerzőgárdája (mérnökök, építészek, tájépítészek, szociológusok) mélyrehatóan járja körül a témát.⁷ A munka klasszikusan útépítő mérnöki szemlélettel készült, jelentős részében alaprajzi és keresztmetszeti problémákat tárgyal, de helyet kapnak benne integrált szemléletű gondolatok is. Az egyik legfontosabb ilyen rész a „közlátvány” szabályozásának kérdéseivel foglalkozik, ahol több más téma (pl. településkapu, légtérarány, kerítések, közvilágítás) mellett a közterületek arculata is külön fejezetet kapott.

⁵ Az eredeti „programcsomagnak” nem része, a magyar ajánlások tartalmazzák

⁶ Regioplan, Győr, 2008 – Vezető kutató, koordinátor: Somfai András

⁷ További adalék a témában: Somfai András „A belterületi utcák humanizálása és polgárosítása”, a Magyar Mérnöki Kamara Közlekedési Mesteriskoláján, Balatonföldváron, 2012. január 31-én tartott előadás, www.somfai.try.hu

Ebben a szerzők⁸ hangsúlyozzák, hogy továbbra is hiányzik egy, a nagyváros – közsépváros – kisváros – falu településrendszernek megfelelő közterületi „arculati kódex” sorozat, illetve legalább azok fejlesztési irányának meghatározása. Megfogalmazásuk szerint: *„A lakosság igényeinek átfogó vizsgálata nélkül (...) elfogadhatatlan a közterületek arculatának tervezése, hiszen a különböző típusú települések egymástól jól elhatárolható jellegű problémákkal küzdenek. Ennek megértése és feldolgozása társadalmilag – a közterületek berendezése terén – jelenleg még nem ment végbe, pedig a hely szellemének (genius loci) megfogalmazása és átélése szempontjából feltétlenül szükséges a továbblépéshez.”*

Gyakorlati megoldások

A falusi közterületek megújítása folyamatosan zajlik, mert a különböző pályázati források kedveznek a beruházásoknak. A Leader akciócsoportok, a vidékfejlesztési programok keretében magas, támogatási szint volt elérhető, többek között közterületi megújítások támogatására is.

Néhány kiragadott példa: Tiszaal páron „A fejlesztés keretében térburkolat kialakítása, utcabútorok elhelyezése, közösségi használatú zöldfelületek létrehozása a célunk a környezetvédelmi szempontból is jelentős helyszín a szálló és üledő portól szennyezett homokhátsági településen.”⁹ Tácon „A Falumegújítás és fejlesztés jogcímen elnyert fejlesztésnek köszönhetően október végére elkészült a park, sétány és játszótér. A több mint félhektáros területen utcabútorokat is elhelyeztek.”¹⁰ Baks falumegújításra és fejlesztésre 8,5 millió forintot nyert. „Célunk, hogy a fejlesztés eredményeképp a település központjában modern, ugyanakkor korhű utcabútorok, kandeláberek kerüljenek, térköves sétányok és szökőkút tegye impozánssá a központi részt, valamint térképes tábla segítse a helyi tájékozódást.”¹¹ Etes pihenőpark építésére nyert 8,1 millió forintot. „A fejlesztésnek köszönhetően kialakításra kerül egy 800 m²-es látványtő, és körülötte 180 m sétálóút. A tervek szerint parkosítják a területet és utcabútorokat is elhelyeznek.”¹² Falumegújításra Kerkakutason, 15,7 millió; Zalabaksán zöldterületek megújítására 10 millió; Kozmadombján Füveskert létesítésére 8,6 millió forint jutott.¹³

8 Mohácsi Sándor és Pécs Máté (s73 Kft.)

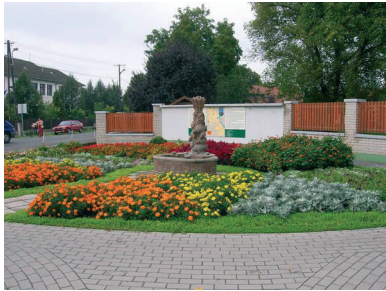
9 A Vidékfejlesztési Program keretében nyújtott támogatás összege: 34 millió forint. <http://www.tiszaalpar.hu/sites/default/files/sajtokozlemeny1.pdf>

10 Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program támogatása: 18,6 millió forint. <http://www.umvp.eu/?q=hirek/megujult-a-taci-falukozpont>

11 http://www.baks.hu/?page_id=171

12 <http://www.36jopaloc.hu/index.php>

13 www.ohne.hu/ohne/nyertes%20lista_II_kor.doc

7. fotó Tiszaalpár központja

8. fotó A sétány Tácon

Általánosságban elmondható, hogy az ilyen – jellemzően 2 és 30 millió forint közötti nagyságrendben megvalósuló – beruházások nem átfogó, településszintű megoldásokat adnak, hanem egyértelműen szigetszerűen, egy-egy problémakör, de még inkább egy-egy településközponti területre „akupunktúra szerű” átalakítására, megújítására fókuszálnak. Hiba lenne ezek jelentőségét alábecsülni, de sajnós a lépték és az általános szemlélet („szökőkutat a faluba!”) nem a folyamatos, szisztematikus, egymásra épülő és hosszútávon tervezhető fejlesztésnek kedvez, hanem a sokszor ad hoc jellegű beavatkozásoknak, amelyek térben és időben csak nehezen – vagy egyáltalán nem – tudnak egymáshoz kapcsolódni. Jól látszik, hogy az igény létezik, sőt a komplex szakmai válaszok is készen állnak, csak ezek nem mindig találkoznak egymással.

Örömmel nyugtázható tehát, hogy elindult egy országosan tapasztalható közterület-megújítási hullám a kistelepüléseken is – és erre a szakmai közvélemény is pozitívan reagált. A Magyar Urbanisztikai Társaság (MUT) több díjat is alapított, amelyben az ilyen irányú fejlesztések is nagy hangsúlyt kaphatnak. A Magyarországi Falumegújítási Díj¹⁴ (amelynek külön fenntarthatósági kategóriája is van), vagy a Köztérmeújítási Nívódíj magasan jegyzett, ösztönzőleg ható elismerések. De a helyi politika is értékeli a megújításokat: Pest Megye „Kulturált Települési Környezet Díját” 2011-ben az a Nagykovácsi főté¹⁵ kapta, amelyet már Köztérmeújítási Nívódíjjal is kitüntettek¹⁶, s amely éppen kutatásunk egyik mintaterülete.

Nagykovácsi

Nagykovácsi 6500 lakosú, dinamikusan fejlődő település, Budapesttől 5 km-re fekvő, ún. „zsákfalú”, azaz – szerencsére – mentes az átmenő forgalomtól. A településen 10 év távlatában további 3500–4000 új lakos letelepedésével számolnak. Ezzel az ellátási

¹⁴ 2011. Magyarországi Falumegújítási Díjának nyertese a falufejlesztés legkiemelkedőbb minőségű megvalósításáért Újszilvás (Pest megye) <http://www.mut.hu/?module=news&action=show&nid=183589>

¹⁵ Terv: BCE, Kert- és Szabadtértervezési Tanszék (dr. Almási Balázs, dr. Balogh Péter István, Gergely Antal, Karlócai Eszter)

¹⁶ <http://www.mut.hu/index.php?module=news&action=show&nid=175524>

feladatok és a településképpel és a közterületek arculatával kapcsolatos elvárások is növekszenek, így egyre nagyobb az igény olyan közterületek kialakítására, ahol a település lakói találkozhatnak, ahol különböző rendezvényeket lehet tartani, s amelyek a község lakóinak életminőségét javítják és identitástudatát is erősítik.

Nagykovácsi erőteljesen városiasodik, de lényegét, települési-táji adottságait tekintve ízig-vérig falu, és ez a hely fő értéke, ami az ott élő kisközösséget összetartja. Ilyen arculatúak és ezt szolgálják megújuló közterületei is. Mivel karakteres, kortárs, és a helyhez harmonikusan illeszkedő példákat szinte nagyjával kell keresni a Budapest környéki kis településeken, ezért Nagykovácsit választottuk mintaterületül, hogy a falusi közterületek fejlesztéséhez mértékadó modell-terveket dolgozzunk ki, amelyek más településeknek is akár például szolgálhatnak.

A történetileg kialakult Budai-hegyek völgyébe települt falu máig megőrzött lényegi szerkezetét két fókuszpont: a Teleki-Tisza kastély és parkja, valamint a katolikus templom és a Templom tér, a település főtere, illetve az ezek között húzódó széles és mintegy 900 m hosszú főutca, a Kossuth Lajos utca határozza meg. Ez az a „főutca”, amelynek megújítására, rendezésére készített ötletterveikkel mesterszakos tájépítész hallgatók az Önkormányzat által kiírt tervpályázaton egy első díjat, egy harmadik díjat és egy megvételt nyertek.

Nagykovácsi közterületeink megújítását hosszú évek óta magas színvonalú szakmai munka jellemzi: a téma iránt elkötelezett főépítész¹⁷ irányította folyamat szívesen számít az egyetemisták ötleteire – már a főtér (Templom tér) megújítását is hallgatói ötletpályázat előzte meg 2007-ben. A pályaművek elbírálására pedig rendre neves szakembereket kérnek fel,¹⁸ akik előzőleg összefoglalják a település elvárásait. A „Főutca” pályázat kapcsán megfogalmazott pontok akár útmutatóul is szolgálhatnak a hasonló feladatok megoldására készülő önkormányzatok számára:¹⁹

- A főút struktúrájának a falusi/kisvárosi adottságokhoz való igazítása.
- A megfelelő és nem túlhangsúlyozott kerékpáros rendszer meghatározása.
- A forgalmi rendnek olyan alakítása, mely a legnagyobb mértékben lehetővé teszi a köztéri gyalogos funkciók nagyvonalú alakítását, egyben tartását.
- A gyalogos felületeknek a kapcsolódó ingatlanok közintézményi, köztéri funkcióihoz való és azokkal együttműködni képes alakítása.
- Az út határozott karakterű alakítása, mely figyelembe veszi, illetve továbbfejleszti a meglévő zöldfelületeket.

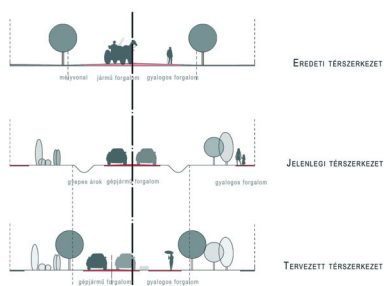
17 Györgyi Zoltán

18 A Főutca pályázat zsűrije: A zsűri elnöke: Pálfy Sándor, BME. Tagok: Alföldi György, BME, Dr. Jámbor Imre, Budapesti Corvinus Egyetem, Golda János, Széchenyi István Egyetem, Tóth Balázs, tervtanácsi tag, a hallgatói tervpályázat ötletgazdája, Györgyi Zoltán, Nagykovácsi főépítésze, Bencsik Mónika, Nagykovácsi polgármestere

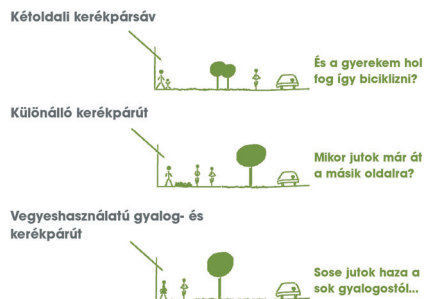
19 A leírásokhoz felhasználtuk a pályázat zárójelentését

- A köztér és a térfalak összehangolt alakítása a jelentősebb épített elemek hangsúlyozásával. A leendő kisváros „falusi főutcás” jellegének fenntartása, a térfalak léptékének megőrzése.
- A forgalmi rend kialakítása során a parkolófelületek optimális nagyságának megválasztása is alapvető kérdés.
- A burkolt és zöld felületek arányának meghatározása úgy, hogy a burkolt felületek mellett, illetve azokon belül összefüggő zöldfelületek is létrejöhessenek, továbbá, hogy a főutca teljes hosszán a kétoldali fasor megvalósuljon.

A felvetett kérdésekre, célkitűzésekre a hallgatói tervek sokrétű javaslatokat adtak, amelyekből általános tendenciákon túl a részletekben rejlő különbségek, illetve az ezek által meghatározható különböző karakterek is kirajzolódtak. Ezek közül négy témacsoportot – térszerkezet, közlekedés, zöldfelületek, arculat/identitás – mutatunk be a pályázaton sikerrel szerepelt hallgatói munkák segítségével.²⁰

1. ábra A főutca térszerkezet elemzése
(Csillag Katalin Anna, Szabó Lilla)

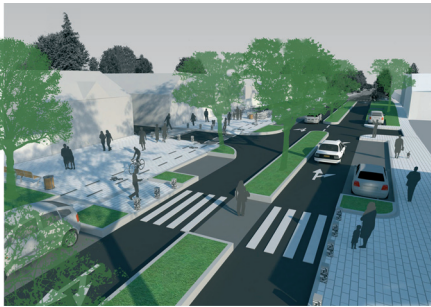
2. ábra A kerékpáros közlekedés lehetőségeinek bemutatása (Nemes Réka, Szabó Zsófia Gabriella)

A térszerkezetet illetően fontos látni és láttatni, hogy a Főutca (Nagykovácsi esetében közel egy kilométer hosszúságú) lineáris jellegű tere messze nem homogén, ahogy az a mérnöki jellegű gondolkodásban oly gyakran megjelenik. A sikeres pályamunkák részletesen elemezték a tér tagoltságát, különböző karakterű szakaszait, funkcionális, esztétikai, közlekedési, és térszerkezeti súlypontokat határoztak meg. Az egész települést érintő, térben és időben kitekintő, távlati koncepciók jelentek meg. Külön erőt adott egy vízióknak, ha koncepciója dramaturgiailag végiggondolt volt a kastélytól a templomig, hiszen finom, íves vonalvezetése, változó keresztmetszete így differenciált használatot tesznek lehetővé; miközben van eleje („kapuja”) és van vége, vannak hangsúlyos, kiteresedő pontjai.

²⁰ Első díjban részesült: Csillag Katalin Anna és Szabó Lilla munkája; harmadik díjat kapott: Nemes Réka és Szabó Zsófia Gabriella; megvételt nyert Bede-Fazekas Ákos és Varga István Bence pályaműve.

A Közlekedés első kulcskérdése, hogy a jelenlegi forgalom megmarad-e a főutcán, vagy cél, hogy egy elkerülő út építésével csak a célforgalom maradjon a területen. A válasz kettős, hiszen a prosperáló helyi boltoknak alapvető érdeke, hogy minél többen „spontán” is betérjenek hozzájuk – ez a jelenség az átmenőforgalom teljes kiiktatásával radikálisan lecsökkenne. A második alapprobléma a kerékpáros forgalom szabályozása, az új kerékpárút helyének megtalálása. Ebben a győztes pályamű adott ideális megoldást: *„A pályamű fő gondolata a főút korábbi szerepének visszaállítása, oly módon, hogy a közúti rész mellett egyesített gyalogos és kerékpáros sétányt alakít ki. Ez utóbbit a közlekedési sávok enyhe délre mozgásával tudja megvalósítani.”*

A parkolás szabályozásában szintén kettős hatás érvényesül: a csökkenő parkolászám a gyalogos- és zöldfelületek méretének növelését teszi lehetővé, ugyanakkor csökkenti az üzletek előtti megállás lehetőségét. Sikeres a parkolászám-csökkentést csak akkor lehet elérni, ha vele párhuzamosan az alternatív (gyalogos, kerékpáros) megközelítés minősége érezhetően növekszik. Jó gondolat még a látogató autóforgalmat nem „ráereszteni” a falura, hanem a kastélynál egy érkező területet, egy nagyobb parkolót célszerű kialakítani. Nem szabad megfeledkezni a közösségi közlekedés megállóinak fontosságáról sem: jelen esetben a buszmegállók olyan közösségi térként kell működjek, amelyek a jellemzően reggeli-esti találkozások, beszélgetések szinterei is, s amelyek ezáltal egyben a térszerkezet kitüntetett pontjaivá válhatnak.

9. fotó Új közlekedési rend
(Bede-Fazekas Ákos, Varga István Bence)

3. ábra A Főutca és a templom
(Csillag Katalin Anna, Szabó Lilla)

A zöldfelületek kialakításánál is mérlegelni célszerű a település egészért – mind térben, mind időben. Az alkalmazott növényfajok, fajták, de a kiültetések jellege, formája is illeszkedjen mind a hagyományos településkarakterhez és helyi hagyományokhoz, mind a jelenkor kihívásaihoz. Mivel a Fő utca valamennyi keresztmetszetében domináns a zöldfelület, az alapvetően határozza meg a karakterét. A pályázatok is – nagyon helyesen – a hagyományos falusias térszerkezet meghatározó elemeként definiálták az utakat szegélyező fasorokat, többeknél intenzív, „valódi zöld” környezet kialakítása került a koncepció középpontjába (sok lombhullató fa telepítése, egybefogott, nem túldíszített alapsíki zöldfelületek).

A fizikai megvalósítás bármily tetszetős lehet, ha nem találkozik a helyiek és a hely igényeivel, nem lesz sikeres. A közterület – köztér – közösségi tér alapvető identitást-hordozó képességű. A megújítás nagy kérdése, hogy ilyen a közösség örömmel használja-e majd, tud-e azonosulni vele, magáénak érzi-e? Olyan dinamikusan fejlődő agglomerációs település esetében, mint Nagykovácsi sok az új beköltöző lakos: fontos, hogy létrejön-e társadalmi folyamatosság, kötődés és kohézió az itt élők között és milyen intenzitással? És mindezen fejlődés nyomán milyen legyen a település arculata, amely hely sajátosságait és a közös értékeket tükrözi? Jelen esetben még egyszerűbben merül fel a kérdés: falu vagy város? Ezekre a kérdésekre a pályaművek egységes választ adtak, egyértelműen a „falusi karakter” visszaállítása mellett szálltak síkra. Így jó esély mutatkozik arra, hogy a Fő utca esetében is folytatódik a Főtéren megkezdett sikeres folyamat, amely képes a kortárs tájépítészet eszközeit egy minőségi, mégsem városias karakterű közterületi megújítás érdekében felhasználni. S az itt szerzett tapasztalatok elsősorban az elvekben, a megújítás módszertanában más kistelepülések esetében is hasznosíthatók.

